

Caracteristici ale sistemelor de protecție socială a șomerilor din țările Uniunii Europene

Constanța PETCU

Compararea diferitelor sisteme naționale de protecție socială a șomerilor din țările Uniunii Europene permite stabilirea atât a unor puncte comune, cât și a unor particularități existente între acestea.

Principalele similitudini constau în:

- coexistența sistemelor de asigurări de șomaj, în paralel cu cele de asistență socială pentru șomeri;
- absența totală a sistemelor private de acoperire a riscului șomajului;
- obligativitatea asigurării de șomaj, atât pentru salariați, cât și pentru patroni, în majoritatea țărilor membre UE;
- orientarea prestațiilor sociale către stimularea integrării șomerilor în muncă și descurajarea dependenței sociale.

1. Complementaritatea sistemelor de asigurări de șomaj cu cele de asistență socială

Prezența unui sistem de asigurări de șomaj alături de unul de asistență socială pentru șomeri, care îl completează ulterior pe primul, este situația cea mai frecvent întâlnită. De precizat, că frontiera dintre cele două sisteme nu este clar definită în toate cazurile.

Practica acordării alocațiilor de șomaj impune, mai întâi, unele clarificări asupra separației instituționale, variabile de la o țară la alta, între sistemul de asigurări și cel de asistență.

Distincția de bază pornește chiar de la riscul social în întâmpinarea căruia vine fiecare sistem. Asigurărilor sociale

le revine sarcina protejării împotriva riscului pierderii unui anumit nivel al veniturilor. Prestațiile de asigurări de șomaj acoperă o parte din aceste pierderi prin indemnizația de șomaj, asigurând astfel o anumită rată de înlocuire a salariului anterior. În cazul asistenței, riscul social constă în absența unui venit pentru a face față nevoilor de bază, vitale. În această situație, prestațiile oferite îmbracă forma unui venit minimal, de subzistență.

Prelungind comparația, se constată că prestațiile de asigurări sunt finanțate în proporție covârșitoare prin contribuții (cotizații) legate de salariu, de către salariați și patroni. Ele se acordă în anumite condiții, în funcție de salariul anterior, de exercitarea unei activități profesionale, de durata acesteia etc. Perioada de timp în care se acordă prestațiile de asigurări de șomaj este limitată, iar nevoile individuale nu constituie un criteriu în acordarea acestora.

În schimb, alocațiile de asistență socială oferite șomerilor sunt finanțate din resurse fiscale, bugetare. Acordate în caz de nevoie, ele sunt independente de cotizații sau de salariul anterior. Durata de acordare a acestui tip de prestații sociale poate fi limitată. De astfel de alocații pot beneficia, în afară de șomeri, și alte categorii defavorizate ale populației. Se ajunge astfel la sistemul venitului minim garantat, cum este cazul în Marea Britanie.

Aceste precizări conduc la clasificarea, din acest punct de vedere, a

țărilor Uniunii Europene în trei grupe:

- țări unde funcționează atât un sistem de asigurări, cât și un sistem de asistență pentru șomeri: Germania, Spania, Irlanda, Franța, Grecia, Portugalia, Austria;
- țări unde există numai sistem de asigurări de șomaj: Italia;
- țări unde există un sistem de asigurări de șomaj și un sistem de venit minim garantat care nu este rezervat numai șomerilor: Belgia, Olanda, Danemarca, Luxemburg, Suedia, Marea Britanie.

Se constată că în toate țările Uniunii Europene funcționează sisteme de asigurări sociale pentru șomeri.

Toate aceste sisteme de asigurări se caracterizează prin:

- existența unei durate minime de afiliere la sistem, care să permită deschiderea drepturilor la indemnizația de șomaj;
- o anumită proporționalitate între durata de afiliere la sistem, nivelul contribuției (cotizației) și, în unele cazuri, vârsta șomerului, pe de o parte, și durata și nivelul alocației primite, pe de altă parte;
- limitarea în timp a drepturilor de asigurări de șomaj;
- obligativitatea asigurării, a plății cotizației de asigurări de șomaj, atât pentru salariați, cât și pentru patroni.

Excepție fac numai Danemarca, unde salariații pot adera în mod voluntar la casele de asigurări de șomaj, Suedia, unde nesindicaliștii nu sunt obligați să se afilieze la casele sindicale de asigurări de șomaj, și Finlanda.

În interior însă organizarea și funcționarea acestor sisteme de asigurări pentru șomeri nu este identică în toate țările Uniunii Europene. Dimpotrivă, ele diferă foarte mult mai ales în ceea ce privește nivelul indemnizației de șomaj și al proporționalității cu celelalte elemente

de determinare. Cuantumul indemnizației de șomaj este variabil de la o țară la alta și evolutiv, acolo unde a fost introdusă alocația regresivă în timp. Un caz mai special îl reprezintă sistemul britanic în care prestația de asigurări plătită șomerilor nu mai depinde de salariul anterior, aceștia primind o sumă fixă săptămânală, identică pentru toți. Există și aici posibilitatea unor diferențieri în funcție de situația familială.

O altă diferențiere între sistemele de asigurări de șomaj din țările Uniunii Europene se referă la modul de finanțare a acestora, mai precis, la momentul și nivelul intervenției statului pentru completarea fondurilor, în caz de nevoie, prin apelarea la resurse publice, bugetare.

Sistemele din Germania, Spania, Franța, Luxemburg, Belgia, Grecia se bazează mai mult pe principiul asigurării, finanțând prestațiile de șomaj prin contribuții salariale și patronale, chiar dacă ratele cotizațiilor se situează la nivele foarte diferite. Contribuția statului este redusă și ea se concretizează în acordarea unor credite rambursabile, în caz de necesitate, pentru a asigura echilibrul financiar al sistemului.

În alte țări se înregistrează unele abateri de la funcționarea pe baza principiului asigurării și, implicit, intervenția statului și contribuția bugetului public sunt mai însemnate. De pildă, în Danemarca, Suedia, Olanda, Italia se utilizează în mare parte resurse publice pentru plata alocațiilor de șomaj, urmând ca aceste sume să fie recuperate din cotizațiile patronale și salariale. Intervenția statului are loc astfel ante-factum și nu post-factum pentru a compensa un eventual deficit. În plus, rambursarea sumelor alocate de la buget nu se face integral. Tot ca o excepție de la regulă, în Danemarca, de exemplu, salariații care aderă la casele de asigurări de șomaj plătesc o contribuție în

sumă fixă și nu în funcție de mărimea salariului. Practic, în aceste țări intervenția statului se concretizează în subvenționarea unei părți a asigurărilor de șomaj prin bugetul public.

În unele țări ale Uniunii Europene ca Irlanda, Marea Britanie, Portugalia, asigurarea de șomaj nu este o asigurare socială separată, ea fiind cuprinsă în sistemul național de securitate socială. În acest caz cotizațiile patronale și salariale pentru șomaj sunt vărsate la fondul național de asigurări sociale care este administrat de către instituțiile statului. Ca parte integrantă a sistemului național de securitate socială, asigurările de șomaj sunt adesea susținute financiar și din resurse publice.

Acolo unde există, sistemele de asistență socială pentru șomerii prezintă și ele atât puncte comune, cât și diferențieri de la o țară la alta. Aceste sisteme, finanțate în cea mai mare parte din fonduri publice, plătesc celor îndreptățiți alocații în sumă fixă, în general. Alocațiile pot fi diferențiate în funcție de statutul familial, numărul de copii, câteodată de vârstă etc. Nivelul acestor ajutoare este mult diminuat comparativ cu cel de asigurări. Germania face excepție de la această regulă, ajutoarele sociale de acest gen situându-se la un nivel comparabil cu cel al alocațiilor de șomaj, ceea ce apropie sistemul de asistență de cel de asigurări din acest punct de vedere.

Condițiile de acces la sistemele de asistență socială pentru șomerii sunt, de asemenea, variabile de la o țară la alta. În Franța de pildă, acestea sunt foarte restrictive. Aici numai șomerii care și-au epuizat drepturile de asigurări și pot justifica o lungă perioadă de contribuție la sistem au dreptul să beneficieze în continuare de alocații în regim de asistență socială pentru șomerii. Cei care nu îndeplinesc aceste condiții sunt

nevoși să se orienteze către venitul minim de subzistență. Sistemul german și cel spaniol sunt, dimpotrivă, mult mai permissive sub acest aspect. Ele funcționează fie în relație cu asigurarea, fie de la începutul perioadei de șomaj pentru cei care nu îndeplinesc condițiile pentru a primi alocația de asigurări de șomaj. În alte țări, prestațiile de asistență socială pentru șomerii se înscriu într-un cadru mai larg de ajutor social, criteriile de acordare fiind legate în mod variabil de resursele totale ale familiei, de structura acesteia, de tipul de locuință etc.

Se poate ușor constata că deși în ultimii ani s-au produs multe schimbări și au avut loc multe încercări de reformă în domeniul social, în țările Uniunii Europene nu s-a realizat convergența sistemelor de protecție socială a șomerilor.

Sistemele de alocații de șomaj se caracterizează printr-un amestec, variabil de la o perioadă la alta și de la o țară la alta, al principiilor de asigurări cu cele de asistență socială. Particularitățile naționale ale sistemelor s-au accentuat.

În Germania sistemul de asigurări a întărit principiul proporționalității nivelului și duratei prestațiilor de șomaj cu nivelul salariului și durata contribuției la sistem. În schimb, Marea Britanie a introdus o logică de asistență socială chiar în cadrul sistemului de asigurări, astfel încât o mare parte a șomerilor depind, în final, de prestațiile generale de asistență socială. Sistemul francez îmbină practic cele două sisteme. Sistemul de asistență socială urmează în parte logica asigurărilor, prin condiția impusă pentru deschiderea acestor drepturi, și anume, aceea de a fi desfășurat o activitate profesională pe o perioadă minimă de cinci ani. Sistemul de asigurări francez conține și el numeroase elemente ale sistemului de asistență socială. Astfel, în timp ce rata cotizației nu este diferențiată

în funcție de vârstă, la acordarea indemnizației de șomaj se ține seama de vârsta șomerilor, fiind favorizați cei mai în vârstă, în detrimentul celor mai tineri care au cotizat o perioadă mai scurtă de timp. În acest mod, sistemul francez de asigurări de șomaj poate fi considerat, în parte, și ca un sistem de prepensionare prin acordarea pentru șomerii mai în vârstă a unor indemnizații mai ridicate și pe o perioadă mai îndelungată, pe baza unor principii de solidaritate între generații.

Se poate spune că separarea celor două sisteme de protecție socială a șomerilor-de asigurări și de asistență - se datorează mai mult unor motive instituționale și financiare, decât unei adevărate diferențe de natură și conținut.

2. Absența sistemelor private de acoperire a riscului șomajului

O altă trăsătură comună a sistemelor de protecție socială a șomerilor din țările Uniunii Europene o constituie neimplikarea instituțiilor private în asumarea unor responsabilități în domeniul asigurărilor de șomaj. Acest fapt este determinat de mai mulți factori, și anume:

- corelarea riscurilor;
- selecția adversă;
- riscul moral.

2.1. Corelarea riscurilor

Șomajul fiind un risc macroeconomic, în parte conjunctural, posibilitatea producerii lui crește în același timp pentru o parte însemnată a populației. În condițiile unei rate înalte a șomajului, numărul contribuabililor scade. În schimb, trebuie plătite simultan alocații pentru un număr mai mare de șomeri. O instituție privată ar avea, din această cauză, mari dificultăți financiare. Este adevărat că există asigurări private care

pot face față unor cheltuieli excepționale legate de accidente, calamități naturale etc. Spre deosebire însă de aceste fenomene ocazionale, întâmplătoare, problema riscului șomajului constă mai mult în tendința sa aproape permanent crescătoare decât în caracterul său ciclic.

Aceasta nu înseamnă că sistemul public de asigurări de șomaj nu întâmpină dificultăți financiare în condițiile unor rate ridicate ale șomajului. El poate însă adopta anumite măsuri pentru restabilirea echilibrului financiar pe termen scurt, beneficiind și de unele facilități de împrumut acordate organismelor publice, ceea ce îi permite să joace un anumit rol contraciclic. Fiind obligatorie atât pentru salariați, cât și pentru întreprinderi, asigurarea publică poate face față acestor probleme de corelare a riscurilor mai bine decât una sau mai multe companii private.

2.2. Selecția adversă

De obicei, asiguratul deține mai multe informații despre riscul pentru care se asigură decât asiguratorul. Fiind imposibil de calculat prime de asigurări diferențiate, care să corespundă riscului de șomaj al fiecărui individ, asiguratorul trebuie să ia în calcul riscul mediu în stabilirea acestora. În cazul unor asigurări private, persoanele care se consideră mai puțin expuse riscului de șomaj pot aprecia că rata contribuției pentru asigurare pe care trebuie să o plătească este prea mare și se pot retrage. Asiguratorul privat nu va atrage decât persoanele foarte expuse riscului de șomaj și, la un moment dat, va ajunge la deficit financiar. Acest fapt îl va determina să majoreze cotele de asigurare, ceea ce va conduce la autoexcluderea unor categorii suplimentare de populație. La limită, această situație poate conduce

la imposibilitatea totală a companiei private de achitare a obligațiilor față de asigurați. Soluția realizării unor contracte de asigurare diferențiate pe ramuri de activitate sau pe clase de riscuri, pe lângă faptul că ar presupune eforturi organizatorice și logistice deosebite, ar determina și costuri foarte ridicate pentru riscurile mari. De asemenea, pentru riscurile scăzute nu s-ar putea asigura o protecție corespunzătoare. Categoriile de salariați considerate cu risc mai scăzut de șomaj ar fi nevoite să se mulțumească, în schimbul plății unor contribuții mai mici, cu contracte de asigurare mai puțin favorabile, special concepute pentru a nu-i atrage pe cei cu risc înalt. Concret, un salariat care se știe expus unui risc ridicat de pierdere a locului de muncă și dorește să fie pe deplin protejat în caz de șomaj, va trebui să achite o contribuție foarte mare, iar unul pentru care acest risc este mai scăzut se va rezuma la o protecție parțială corespunzătoare unei cotizații reduse sau, în cazul în care dorește protecție totală, va plăti o cotă de asigurare substanțial sporită.

Solidaritatea, oarecum forțată, oferită prin obligativitatea asigurării acestei protecții prin sistemul public, constituie o rezolvare a problemei selecției adverse. Sistemul public obligatoriu de asigurări de șomaj reușește să evite astfel de situații în care grupuri considerabile de populație ar rămâne neprotejate în cazul unor conjuncturi economice nefavorabile.

2.3. Riscul moral

Există și o a treia cauză care explică reținerarea sectorului privat de a se implica în acoperirea riscului șomajului și care determină necesitatea existenței asigurării publice obligatorii. Aceasta constă în faptul că șomajul și amploarea sa sunt afectate și de un risc moral, de

fenomenul de dezinteres față de muncă al șomerilor aflați la adăpostul unor alocații de șomaj generoase.

Riscul moral desemnează situația în care asiguratul, profitând de asimetria informației dintre el și asiguratorul său, știindu-se protejat, nu este determinat să facă eforturi de prevenire a riscului de șomaj, fie din neglijență (este mai puțin prudent când este asigurat), fie din interes. Comportamentul individual și factorii de natură internă au un rol determinant în apariția fenomenului de risc moral.

Teama de acest fenomen nu este numai rezultatul unor aprecieri subiective fără fundament empiric. Riscul moral este o realitate care constituie o problemă foarte importantă și pentru gestiunea asigurărilor de șomaj. Astfel, dacă sistemul public poate remedia mai ușor problemele legate de corelația riscurilor sau de selecția adversă, el suportă dificultățile determinate de riscul moral aproape în aceiași termeni ca și o potențială companie de asigurare privată.

Stabilirea dimensiunii reale a fenomenului este foarte dificilă datorită faptului că el depinde de numeroși parametri de comportament individual.

Sistemul public încearcă să prevină fenomenul și efectele sale prin adoptarea unor măsuri active care să-i stimuleze pe șomeri să-și găsească un loc de muncă, cel mai adesea recurgând la diferite mijloace de control și chiar de constrângere. Restricțiile în ceea ce privește acordarea drepturilor de șomaj constituie o primă categorie de mijloace de constrângere. Amploarea lor este determinată nu numai de dorința reglementării situației în sine, cât mai ales de necesitatea reducerii cheltuielilor cu prestațiile sociale care au devenit o povară tot mai greu de suportat pentru populația ocupată. Controlurile directe, convocările, discuțiile individuale cu șomerii, solicitarea unor documente justificative care să ateste

interesul real al acestora pentru muncă nu și-au dovedit însă eficiența scontată. A fost instituit și un sistem de bonificații-penalizări aplicate întreprinderilor și care vizează practicile acestora de concediere și de rezolvare a propriilor probleme de gestiune, pe seama sistemului de protecție socială.

În toate cazurile, dimensiunea reală a efectelor riscului moral care sunt vizate prin aceste măsuri rămâne o problemă greu de rezolvat și care necesită o monitorizare laborioasă și permanentă a șomerilor pe întreg parcursul perioadei în care aceștia beneficiază de drepturile sociale.

3. Obligativitatea asigurării de șomaj

Deși este obligatorie pentru toți salariații și patronii, asigurarea de șomaj nu este universală în nici o țară; ea nu oferă protecție socială tuturor persoanelor rămase fără un loc de muncă.

În majoritatea țărilor UE adeziunea la sistemul asigurărilor de șomaj este obligatorie. Această aderare este facultativă numai în Danemarca, Suedia și Finlanda, din cauza existenței caselor sindicale de asigurări de șomaj. În aceste țări, aderarea la un sindicat este echivalentă cu aderarea la casa de asigurări de șomaj. Puținele persoane care nu sunt membri de sindicat au dreptul să adere la o casă sindicală de asigurări de șomaj, fără a avea însă și obligația să facă parte din sindicatul respectiv. În Belgia, unde asigurarea de șomaj este obligatorie, dar unde casele de asigurări sunt moștenitoare ale tradiției sindicale, membrii, de sindicat au posibilitatea să se înscrie la o casă specială a confederației sindicale. De remarcat, că această multitudine de case de asigurări nu determină apariția unei concurențe între ele pentru că sistemul este în așa fel organizat, încât

fiecare sector profesional are o singură casă de asigurări.

Toate aceste case de asigurări trebuie să respecte legislația, normele și reglementările privind rata cotizației lunare, nivelul prestațiilor oferite și durata acordării acestora, condițiile de acces la drepturile de asigurări de șomaj, precum și toate restricțiile impuse de constrângerile financiare care pot apărea la un moment dat. Contractul de asigurare este identic pentru toți membrii, neexistând problema selecției adverse a riscurilor.

Obligația de asigurare de șomaj este extinsă în aceste țări și asupra funcționarilor publici care beneficiază de o garanție a locului de muncă și care pot fi considerați salariați cu risc scăzut de șomaj. Plata cotizației la asigurările de șomaj de către funcționarii publici nu trebuie interpretată ca un răspuns la problema selecției adverse. Justificarea sa este mai mult de natură redistributivă și legitimată din considerente de solidaritate și echitate. Contribuția de solidaritate de 1% pe salariile funcționarilor publici, introdusă în Franța, este rezultatul acestei noi orientări în politica socială. În Irlanda, ratele de cotizare, precum și alocațiile de șomaj ale funcționarilor publici sunt inferioare celorlalte categorii de salariați. În Olanda și Spania asigurările de șomaj exclud funcționarii publici. În toate celelalte țări ale Uniunii Europene însă funcționarii publici sunt protejați prin asigurările de șomaj, ca și toți ceilalți salariați.

Dar această obligație de adeziune la asigurări nu înseamnă și o acoperire universală a riscului de șomaj. Ratele de acoperire, adică proporția șomerilor efectiv beneficiari de alocații de șomaj, variază mult de la o țară la alta, dar ele indică faptul că destul de mulți dintre șomeri nu primesc aceste alocații. Aceasta se datorează fie neîndeplinirii condițiilor inițiale pentru deschiderea

dreptului la prestații, condiții care s-au înăsprit în ultima perioadă, fie epuizării acestor drepturi, prin depășirea perioadei de șomaj.

Metodologiile și datele utilizate în fiecare țară pentru a calcula rata de acoperire sunt diferite. Din această cauză cifrele nu sunt perfect comparabile, ele având mai mult caracter ilustrativ. După anchetele Biroului Internațional al Muncii, în 1999 rata de acoperire varia de la mai puțin de 20% în Italia, Grecia și Portugalia la peste 80% în Olanda, Belgia și Danemarca. Rata medie de acoperire în 1999 în Uniunea Europeană era de 40%, conform Comisiei Uniunii Europene. În Franța, aceasta se situa la nivelul de 60%, din care 50% în regim de asigurări și 10% în regim de asistență socială pentru șomeri. Ea s-a menținut la același nivel, comparativ cu anii anteriori, deși condițiile de acces la sistemul de asigurări au fost înăsprite și durata drepturilor la indemnizația de șomaj a fost redusă pentru un mare număr de beneficiari. Această situație este urmarea creșterii ratei șomajului în rândul persoanelor adulte, cu perioade îndelungate de afiliere și cotizare la sistemul de asigurări, care le dau dreptul să beneficieze de prestațiile de șomaj pe durate de timp mai mari.

Trebuie subliniat că cifrele prezentate nu includ și persoanele care beneficiază de unele alternative la indemnizația de șomaj, respectiv de indemnizația de prepensionare, de unele alocații complementare, de prestații pentru concediere din motive economice (în cazul Italiei). De altfel, în țările unde contribuțiile de asigurări de șomaj sunt integrate în sistemul național de securitate socială (Marea Britanie, Portugalia, Irlanda) sau în cele în care salarii plătesc cotizații la fonduri diferite (Grecia), asigurările pot primi

unele alocații complementare, fără ca acestea să fie considerate alocații de șomaj. În Danemarca a fost instituit dreptul la un loc de muncă pe o perioadă determinată sau la o formă de pregătire profesională pentru șomerii de lungă durată, fără pierderea drepturilor sociale în acest timp, ceea ce se reflectă într-o rată de acoperire mai ridicată.

În general, ratele de acoperire sunt mai ridicate în țările UE situate în nordul Europei, decât în cele aflate în sudul continentului. Pe de altă parte, în țările în care principiile asigurării sunt mai ferm respectate (Germania) rata de acoperire este mai redusă, decât în cele în care principiile asigurării se îmbină cu cele ale asistenței (Belgia, Danemarca). Aceasta se explică prin faptul că sistemele în care predomină principiul asigurării oferă o protecție mai slabă celor care nu au perioade suficient de mari de cotizare: tinerii, femeile, șomerii de lungă durată.

În concluzie, în condițiile creșterii ratei șomajului și ale încetirii creșterii economice, sistemul de asigurări nu mai poate face față presiunilor plății unor alocații generoase și pe termen lung și, în consecință, o parte deloc de neglijat dintre șomeri, mai ales cei de lungă durată, nu mai beneficiază de drepturile bănești pe care le primeau în anii anteriori, în situații similare.

4. Tendințe europene în domeniul protecției sociale a șomerilor

În ultimii ani, în țările membre UE, programele sociale pentru șomeri evidențiază faptul că relația de condiționare dintre activitatea salariată și prestațiile sociale acordate, reprezintă fundamentul sistemului de protecție socială, care tinde din ce în ce mai mult către întărirea rolului de prevenire a

riscului șomajului, decât a celui reparatoriu sau compensatoriu.

Asigurările de șomaj, finanțate în sistem contributiv, prin cotizații patronale și salariale, reprezintă sursa principală care alimentează fondurile necesare plății drepturilor bănești ale șomerilor. Acestea acoperă în proporție de peste 90% sumele necesare prestațiilor de șomaj.

Contribuția statului, prin acordarea în condiții mai avantajoase de credite rambursabile, total sau parțial, ori prin subvenții bugetare, la asigurarea echilibrului financiar al sistemului deține o pondere medie, în jur de 5% și înregistrează o tendință de diminuare în ultima perioadă.

Evoluția în timp a sistemelor de protecție socială a șomerilor a cunoscut în ultimul deceniu o schimbare de orientare, trecând din sfera preocupărilor exclusive pentru asigurarea unor condiții de trai decente pentru șomeri către stimularea interesului acestora pentru muncă, reconversie profesională și reintegrarea lor cât mai rapidă într-o activitate utilă.

În scopul reducerii atractivității sistemelor de protecție socială, a fost introdusă o serie de restricții, printre care cea mai importantă a fost scăderea nivelului indemnizațiilor de șomaj, de la generoasele procente de 80%-90% din salariul anterior la 50%-60% și chiar mai puțin în unele țări (40% în Irlanda și Portugalia; 28% în Grecia; 25% în Marea Britanie).

S-a avut în vedere faptul că nivelul indemnizației de șomaj trebuie să fie sensibil inferior salariului câștigat în perioada de activitate sau chiar salariului minim net pe economie pentru a nu conduce la dezinteres din partea șomerului pentru găsirea unui nou loc de muncă. Aproximarea, mergând până la nivelare, între prețul șomajului (alocația de șomaj) și prețul muncii (salariul) a determinat chiar scăderea interesului

pentru păstrarea unui loc de muncă slab plătit, în condițiile în care, fără efort, se poate primi o sumă comparabilă. A apărut astfel, ca o consecință firească, necesitatea reevaluării raportului dintre nivelul alocațiilor de șomaj și cel al salariilor. Introducerea alocației de șomaj regresive în timp, concomitent cu limitarea la maximum un an a perioadei în care șomerul poate beneficia de ajutor, urmărește tocmai descurajarea dependenței sociale.

Pe aceeași linie se înscrie și impunerea unor restricții mai severe privind condițiile ce trebuie îndeplinite pentru dobândirea drepturilor sociale, respectiv, creșterea duratei minime de cotizare la cel puțin un an, precum și o mai bună corelare a nivelului indemnizației primite cu cel al contribuției plătite.

În majoritatea țărilor, cu excepția Austriei și Portugaliei s-a trecut chiar și la introducerea impozitării alocațiilor de șomaj situate peste un anumit prag superior, prestațiile de înlocuire a unui venit fiind asimilate salariului în ceea ce privește aplicarea impozitării fiscale. Mai mult, în Belgia, Spania, Franța, Danemarca, Olanda din indemnizația de șomaj sunt prelevate și anumite cotizații sociale - pentru serviciile de sănătate, pentru asigurările naționale de pensii, pentru ajutoarele familiale etc.

Sporirea obligațiilor care revin beneficiarilor de ajutoare sociale, dar mai ales urmărirea respectării acestora prin controale asigurate de servicii administrative perfecționate, constituie o altă modalitate de menținere a interesului pentru muncă. Participarea la o formă de pregătire profesională, efectuarea unor activități temporare în sectorul public, prezentarea periodică la interviuri în scopul angajării, acceptarea temporară a unor locuri de muncă oferite, chiar dacă acestea nu corespund pregătirii profesionale ori dacă salariul

este mai mic decât cel avut anterior, reprezintă tot atâtea moduri de justificare a utilității acordării indemnizației de șomaj, permise pentru integrarea în muncă, dar și condiții obligatorii pentru primirea drepturilor bănești.

Referitor la organizarea administrativă, pe plan european are loc un proces de transferare a sarcinilor de susținere a anumitor categorii de șomeri către organele locale pentru ca, în acest fel, să poată fi realizată o evidență cât mai corectă, dar și un control mai riguros al respectării criteriilor de acces la prestații și al îndeplinirii obligațiilor de către beneficiarii de ajutor de șomaj.

Măsurile active (subvenții pentru angajarea tinerilor, credite acordate în condiții avantajoase pentru întreprinderile care angajează șomeri, subsidiile pentru dezvoltarea anumitor ramuri economice sau zone, cursuri de reconversie profesională) care stimulează ocuparea și generează noi locuri de muncă, au început să-și arate efectele pozitive în cadrul programelor de combatere a șomajului. Ponderea lor este încă relativ scăzută, comparativ cu măsurile pasive

(alocații și ajutoare bănești), din cauza faptului că presupun costuri suplimentare ridicate, iar rezultatele lor nu sunt imediate, dar orientarea către astfel de măsuri se înscrie în tendința generală a politicilor sociale comunitare.

Nu se poate pretinde că funcționarea diferitelor sisteme de protecție socială a șomerilor reprezintă cauza principală a persistenței șomajului ridicat, aceasta găsindu-se în factorii macroeconomici și structurali. Totuși, asigurarea unei protecții sociale generoase amplifică și mai mult problema și o face mai dificil de rezolvat.

Temperarea creșterii cheltuielilor cu protecția șomerilor sau chiar reducerea acestora, astfel încât să se încadreze în limitele permise de capacitatea economiei de a le suporta și susține din punct de vedere financiar, reprezintă o necesitate și totodată o condiție pentru viabilitatea sistemului, dar și pentru ca societatea să-și mențină disponibilitatea de a asigura fondurile destinate nevoilor sociale și să fie convinsă de eficiența utilizării lor.

Bibliografie

- Calcon, F.; Rechoudt, L.; Greiner, D.* - **Les allocations de chômage en Europe**, Copenhague, 1995.
- Denis J. Snower* - **Reformer les régimes d'assurance de chômage**, Revue Internationale du Travail, no. 6, 1999, BIT Genève.
- Drouin, V.; Greffe, X.* - **L'assurance – chômage, filet de sécurité ou parapluie percé ?**, Paris, 1998.
- Medinier, H.; Revoil, J.* - **L'indemnisation de chômage**, Copenhague, 1997.
- Reissert, B.* - **Les prestations de chômage et l'aggravation du problème du chômage**, Luxembourg, 1998.
- Commission des Communautés Européennes* - **Les régimes nationaux d'assurances de chômage**, Luxembourg, 1998.
- Commission européenne* - **La protection sociale en Europe**, Luxembourg, 1998.
- Bureau Internationale du Travail* - **L'emploi en Europe**, Genève, 1999.
- Bureau Internationale du Travail* - **L'emploi dans le monde**, Genève, 1999.
- MISSOC - Social protection in the Member States of the European Union**. Social security and social integration, Luxembourg, 2000.